

Cinci Măsuri pentru familie

extrase din Proiectul „50 de propuneri de măsuri în sprijinul familiei”
realizat de Coaliția pentru Familie și detaliate

Generalități

Familia, întemeiată pe căsătoria dintre un bărbat și o femeie, este singura relație interumană care asigură mediul propice nașterii, creșterii și educării generațiilor viitoare. Ca instituție fundamentală a societății, familia asigură continuitatea poporului român și transferul valorilor și tradițiilor românești.

Funcțiile sociologice ale familiei

Familia este un grup de persoane care relaționează în baza unor legături de sânge, căsătorie sau adopție și îndeplinește mai multe funcții:

1. **Funcția de reglator al relațiilor sexuale** (ex: interzicerea incestului, impunerea fidelității între soți, interzicerea recunoașterii formelor alternative relațiilor între soți)
2. **Funcția de procreare:** nașterea și creșterea copiilor
3. **Funcția de socializare:** familia este grupul primar optim prin care orice ființă umană asimilează comportamente, limbaj, modele social culturale și se integrează social.
4. **Funcția psiho-afectivă:** familia oferă mediul psiho-afectiv cel mai important, echilibrant pentru formarea și afirmarea personalității.
5. **Funcția protectivă:** îngrijirea și protecția copilului de către părinți, dar și a oricărui membru al familiei sau a părinților bătrâni de către copii.
6. **Funcția de status social:** oferă membrilor săi status social recunoscut în social și juridic: tată, mamă, fiu, frate, etc.
7. **Funcția economică:** familia funcționează ca o unitate cu buget comun propriu familiei și în multe cazuri și ca unitate producătoare (gospodării proprii, asociații familiale).

Scopul proiectului

Cât mai multe familii, cât mai longevive, cât mai numeroase, asigurând membrilor acestora un mediu propice economic, social, protectiv și psiho-afectiv de formare și dezvoltare a personalității umane, iar națiunii române continuitatea și dezvoltarea demografică, economică, socială și culturală.

Obiectivul măsurilor propuse

Sprijinirea realizării funcțiilor familiei prin completarea și adaptarea legislației pentru familie existente.

Enumerarea și descrierea măsurilor propuse

1. Promovarea culturii familiale

Necesitatea măsurii:

Familia este o instituție generatoare de cultură. Deși are un fundament biologic incontestabil, familia generează simboluri și valori însușite de copii din primii ani de viață. Complexul de cunoștințe, credințe, arte, morală, drept și cutume care formează cultura unei societăți se originează și se definitivează în cadrul vieții familiale. Ca atare, promovarea valorilor, modelelor și simbolurilor familiale are efectul de refacere și întemeiere culturală a întregii societăți.

În ce constă măsura:

- Campanii de cunoaștere și celebrare a zilelor dedicate familiei (Ziua copilului, Ziua mamei, Ziua tatălui, Ziua familiei);
- Campanii de promovare pozitivă a valorilor familiale (stabilitatea, încrederea, siguranța, acceptarea, respectul, grija etc.) și limitarea campaniilor care promovează negativ devierile familiale (violența familială asupra femeilor și copiilor)¹.
- Introducerea, în sistemul de învățământ public și privat ori în afara acestuia, de cursuri ori programe de consiliere privind viața familială, istoria familiei, cultura familiei tradiționale românești.
- Elaborarea de măsuri și instrumente de consiliere și asistare a familiilor aflate în criză, prin care să fie combătute deresponsabilizarea, alienarea, dezintegrarea familială.
- Recunoașterea și promovarea culturii copilăriei și a culturii vârstnicilor, a specificului acestor vârste. Combaterea maturizării și responsabilizării premature a copiilor (protejarea copiilor de pornografie, de publicitate și de orice altă influență manipulatoare ce poate determina comportamente nesănătoase ori deviante). Combaterea valorilor negative asociate bătrâneții, elaborarea și aplicarea de programe de îngrijire și implicare comunitară pentru bunici.

Cine va beneficia: Întreaga societate, familiile și indivizii.

- Societatea, ca întreg, beneficiază prin întărirea capacităților culturale, prin creșterea discernământului valoric în selectarea influențelor culturale străine, prin precizarea specificului cultural românesc, a identității românești. Ca atare, societatea românească

¹ Campaniile de „conștientizare” a fenomenului violenței familiale asociază imaginea familiei – a relației matrimoniale sau parentale – cu cea a unui climat agresiv, ostil, periculos pentru persoane (mai ales pentru femei și copii). În urma acestor asocieri, care încredințează un fenomen altfel periferic, deviant al vieții familiale, publicul poate rămâne cu o reprezentare falsificată a familiei ca potențial periculoasă pentru integritatea fizică sau psihică a individului.

va reuși poziționarea mai precisă în peisajul multicultural și prin participarea mai coerentă în dialogul intercultural european și mondial.

- Familiile beneficiază prin recunoașterea lor ca forme instituționale concrete, pozitive, eficiente în modelarea valorică a societății și nu ca formule ambigue, adesea percepute ca nefavorabile dezvoltării personale a indivizilor sau progresului social.
- Indivizii beneficiază prin formarea și consolidarea orientării lor valorice, prin precizarea unei identități proprii, prin creșterea nivelului de integrare și apartenență și prin potențarea afirmării individuale în afara familiei.

Impactul măsurii: Creșterea solidarității și integrării persoanelor la nivel familial și social, combaterea dezorientării și confuziei, stabilitatea socială și familială, reducerea emigrației.

2. Creșterea calității locuirii familiale

Necesitatea măsurii:

Locuirea familială este legată de modul în care se desfășoară viața familială și conjugală. Totodată, ea este dependentă de domeniul public. Reglementarea cu responsabilitate a locuirii familiale prin politici publice și aplicarea Strategiei naționale a locuirii 2017 sunt esențiale în păstrarea echilibrului între public și privat, dar și în promovarea sau, dimpotrivă, restrângerea structurii familiale sau a unora din funcțiile familiei.

În ce constă măsura:

- Proiectarea standardelor de calitate a locuirii familiale conform specificului culturii familiale (creșterea spațiului destinat socializării, zonelor comune: bucătărie, sufragerie, balcon; alocarea de spații suplimentare pentru depozitare).
- Realizarea de fișe ale locuinței (la nivel de localitate) și de fișe ale localității (centralizate la nivel național), prin care numărul de gospodării și numărul de familii să fie permanent monitorizate.
- Elaborarea unei strategii de dezvoltare a construcției de locuințe prin care resursele să fie direcționate către gospodăriile/famiile care au cea mai mare nevoie de ele (tineri, familii cu resurse materiale insuficiente)².
- Extinderea fondului de locuințe sociale destinate familiilor cu resurse insuficiente³.
- Încurajarea locuirii rurale și valorificarea locuințelor abandonate (inclusiv ca locuințe de vacanță destinate familiilor cu copii sau familiilor cu/de pensionari).
- Asistarea (de către stat/administrația locală) familiilor proprietare, fie financiar, fie profesional, pentru administrarea eficientă a locuinței (mai ales a locuințelor vechi, deteriorate, cu risc seismic ridicat).

Cine va beneficia: Statul, familiile, indivizii.

² Deși s-a repetat că în România există un deficit de un milion de locuințe, conform recensământului din 2011, la nivel național avem un excedent de locuințe familiale (8 milioane de locuințe, față de 7.2 milioane de familii), care este posibil să mai crească, dat fiind că România este una dintre țările cu cea mai mare viteză de pierdere a populației din lume (peste 15% până în 2050). Deficitul apare numai în urbanul supraaglomerat, alte localități și mai ales zonele rurale prezentând un excedent de locuințe familiale.

³ Locuințele publice reprezintă mai puțin de 2% din fondul imobiliar și sunt insuficiente. Fondurile de la bugetul de stat, din total PIB, sunt sub nivelul cotei medii ale multor țări, în condițiile în care listele de așteptare pentru închirierea de locuințe sociale sunt supradimensionate în marile orașe.

- Statul (administrațiile centrală și locale) va avea beneficiul bunei gestionări a fondului de locuințe deja existent și eficientizării investițiilor locative.
- Familiile vor beneficia de o locuire corect dimensionată, favorabilă desfășurării tuturor funcțiilor și activităților sale specifice (petrecere a timpului împreună, odihnei, pregătirea și servirea meselor, gestionarea resurselor și bunurilor, asigurarea igienei etc.).
- Indivizii vor beneficia de creșterea nivelului de bunăstare materială nonfinanciară, de bunăstare psihică (valoarea conceptului „acasă”, foarte mare în ecuația dezvoltării individuale, va fi mai bine justificată de condițiile obiective ale locuirii) și socială (locuința este o recomandare socială, o resursă pentru performanțele profesionale sau sociale ale individului).

Impactul măsurii: Valorificarea, recuperarea și recondiționarea fondului locativ existent va duce la ameliorarea peisajului urban sau rural, la creșterea bunăstării materiale și la îmbunătățirea stării de sănătate a populației.

3. Armonizarea vieții de familie cu viața profesională

Necesitatea măsurii

Deși societatea actuală cunoaște performanțe remarcabile în ceea ce privește capacitățile tehnice de îngrijire a copilului, părinții devin resursa cea mai puțin disponibilă în anturajul propriilor copii. De aceea, pentru a promova prezența părinților în familie, este nevoie de măsuri de armonizare a vieții lor profesionale și viața familială.

În ce constă măsura:

- Adoptarea unor politici publice de conciliere a vieții de familie și viața profesională⁴.
- Stimularea angajării adulților întreținători de familii, prin asigurarea de subvenții/facilități angajatorilor, după modelul facilităților oferite companiilor care operează în zone defavorizate.
- Creșterea costului orei de muncă (România se situează pe penultimul loc în Europa, cu aprox. 5 euro/ora de muncă).
- Creșterea și diversificarea facilităților/serviciilor oferite familiilor angajaților (învoiri din motive familiale, facilități pentru mame, pentru îngrijirea copiilor – de tip asistență financiară, grădinițe, muncă la domiciliu etc.)
- Încurajarea contractelor de muncă cu timp flexibil și a tele-muncii pentru părinți, mai ales pentru mame⁵
- Susținerea angajatorilor care aplică aceste măsuri, după modelul facilităților oferite companiilor care operează în zone defavorizate.

⁴ În SUA, Institutul pentru Familii și Muncă a lansat de câțiva ani conceptul de cultură a flexibilității în rândul angajatorilor, care se referă la flexibilizarea programului de lucru mai ales în rândul angajaților cu familii.

În Europa de vest, mai ales în Franța, nu se discută atât despre cultura flexibilității la locul de muncă, cât despre reducerea timpului de muncă (zile libere acordate mamei, concediul parental, alocația parentală de educație care îi permite unui părinte să stea acasă până ce ultimul copil împlinște 3 ani). În general, în Europa există două direcții principale de acțiune: creșterea serviciilor de îngrijire a copiilor (Danemarca, Islanda, Belgia) sau acordarea de timp liber/concedii angajatorilor (Austria, Lituania, Bulgaria, Ungaria, România). Politici de flexibilizare a timpului de muncă au apărut deja în Germania, Olanda, Anglia, Austria.

⁵ În Anglia, 28.6% bărbați și 22.5% femei declară că muncesc de acasă; în România, procentele corespondente sunt de 0.5% și 0.8%.

Cine va beneficia: Angajații, familiile angajaților, angajatorii.

- Angajații își vor putea echilibra viața familială și personală cu activitatea profesională, își vor putea administra timpul și stabili stilul de viață potrivit în mai mare măsură decât în prezent. Unul dintre cele mai interesante beneficii este că participarea femeilor pe piața muncii crește⁶.
- Familiile lor, mai ales copiii, vor beneficia de prezența mai mare a părinților acasă, de mai buna integrare familială, de creșterea suportului afectiv, dar și material presupus de activitatea părinților în gospodărie.
- Angajatorii vor beneficia de pe urma scăderii absenteismului, fidelizării și motivării angajaților, creșterea productivității și eficienței muncii, imagine îmbunătățită a companiilor.

Impactul măsurii: Creșterea ratei natalității, scăderea emigrației forței de muncă, prezența mai mare a femeilor pe piața forței de muncă.

4. Promovarea sănătății familiei

Necesitatea măsurii:

Înainte de serviciile medicale, sănătatea se construiește și se păstrează în familie. Starea de sănătate presupune echilibrul atât la nivel biologic, cât și la nivel psiho-social al fiecărui membru al familie dar și al tuturor împreună. În ultima vreme, incidența unor boli cerebro-vasculare, diabetul, obezitatea, tulburările din spectrul autismului⁷ și a bolilor psihice din spectrul afectiv, depresiv, al anxietății⁸ a crescut foarte mult. Medicii avertizează, că orice boală apărută într-o familie influențează starea de sănătate a celorlalți membri și afectează funcționalitatea familiei. Starea de sănătate este asigurată atât intern, prin specificul culturii familiale (îngrijirea fizică și psihică a membrilor, reglementarea familială a problemelor de consum, igienă, efort etc.), cât și extern, prin asistența de specialitate.

În ce constă măsura

- Sprijinirea administrativă a activității medicilor de familie, consultarea și adoptarea măsurilor propuse prin *Documentul de poziție - Consolidarea medicinei de familie, pivot al asistenței medicale integrate a pacientului* (Societatea Națională de Medicina Familiei și Federația Națională a Patronatelor Medicilor de Familie).
- Promovarea alimentației familiale sănătoase (pregătirea și servirea meselor în familie).
- Reducerea expunerii publicului la campanii publicitare care promovează comportamente nesănătoase (consumul de dulciuri, țigări, alcool).

⁶ Conform studiului Direcției comune de acțiune (2007).

⁷ Dacă în anii '80-'90 erau diagnosticate anual la Clinica de Psihiatrie a Copilului și Adolescentului din cadrul Spitalului „Prof. Dr. Alexandru Obregia” 20-35 de cazuri, în prezent, la aceeași clinică, se evaluează 10-14 cazuri noi pe săptămână,

⁸ Ne aflăm, în 2014, pe locul 2 în Europa, după Estonia, cu 1403 cazuri la 100.000 de locuitori. Cauzele identificate sunt „agresiunile asupra psihicului venite dintr-o societate tranzientă în toate sensurile posibile. Trăim multiple schimbări care destabilizează financiar și emoțional. Asistăm la o schimbare semnificativă a modelelor culturale” (medic pr. psihiatru S. Trifu, interviu, <http://www.ziare.com/social/romani/semnal-de-alarma-romanii-tot-mai-afectati-de-boli-psihice-interviu-1289020>). Impunerea, în societate, a unor modele diferite de modelul cultural românesc și mai ales destructurarea modelului familial afectează grav echilibrul personal al indivizilor.

- Campanii de conștientizare a pericolului bolilor psihice, mai ales ale celor care afectează copiii: afecțiuni din spectrul autismului, ADHD, tulburările de anxietate, tulburările alimentare, de dispoziție și schizofrenia.
- Programe de asistență socială și medicală a familiilor cu bătrâni și copii bolnavi (promovarea parteneriatelor administrație-ONG-familii).
- Susținerea financiară și de profesională, de către administrația locală și/sau ONG-uri, a îngrijirii la domiciliu a vârstnicilor și copiilor bolnavi (cu avizul medicului de specialitate) în special de către familie, dar nu numai.

Cine va beneficia: indivizii, familiile, societatea, statul.

Implicarea familiilor în promovarea sănătății, în profilaxia și tratarea bolilor este în duce la creșterea calității vieții indivizilor, la consolidarea familiilor, la scăderea cheltuielilor cu sănătatea la nivel de stat.

Impactul măsurii

Creșterea stării de sănătate a populației.

5. Încurajarea inițiativelor și activităților economice familiale

Necesitatea măsurii

Economia se raportează la familie ca agent economic care produce, consumă, economisește, investește și oferă servicii. Consumul dezechilibrat, veniturile insuficiente, lipsa de orientare profesională nu sunt numai consecințele unui deficit de planificare centralizată, ci și ale unei organizări incorecte a capacității economice a familiei.⁹

În ce constă măsura

- Refacerea capacității economice a familiei prin: stimularea producției și serviciilor familiale (încurajarea micilor întreprinderi familiale prin facilitate înființării, funcționării și prin diminuarea impozitării acestora; încurajarea comportamentelor producătoare la nivelul familiei: cursuri de gătit, cusut, tâmplărie, întreținere electrotehnică, grădinărit, contabilitate și management familial etc. oferite, la costuri mici, membrilor de familie)
- Încurajarea proprietății familiale (reducerea impozitelor pe venit și pe proprietăți ale cuplurilor căsătorite, pentru prima proprietate sau pentru proprietățile din mediul rural, cursuri/servicii online de consiliere în gestionarea proprietăților).
- Stimularea creșterii veniturilor familiale (creșterea deducerilor personale din impozitul pe venit pentru persoanele aflate în întreținere sau continuarea reducerii impozitelor pe venit pentru persoanele cu copii minori în întreținere, proporțional cu numărul de copii, mărirea alocației pentru creșterea copilului, proporțional cu rangul copilului, actualizarea oricărui sprijin financiar în raport cu salariul minim pe economie).
- Includerea în sumele deductibile din impozitul pe venit a unora din cheltuielile pentru servicii și bunuri de consum de bază destinate creșterii și educării copiilor preșcolari.

⁹ Indicatorul Resurselor economiei domestice așază România în ultimul eșalon al țărilor din întreaga lume: 0.36 (valoarea maximă -1, valoarea minimă -0). Indicatorul ia în considerare resursele economice disponibile pentru familii, resurse care depind, în general, din salarii și alte tipuri de venituri. (sursa: Report 2016 on the right of family in the world *Independent Global Index on Family IGIF*)

- Creșterea la 5% a sumei maxime redirecționabile din impozitul pe venitul persoanelor fizice către persoanele juridice non-profit care oferă activități sportive, educative, culturale etc. pentru copii.
- Monitorizarea apropierei graduale a beneficiilor acordate familiilor din România (în prezent 1,32% din PIB) de media europeană a acestor beneficii (în prezent 2,2% din PIB).

Cine va beneficia: membrii familiilor, statul.

Creșterea economiei familiale prin întărirea proprietății familiale, creșterea veniturilor familiale, a capacităților și competențelor membrilor familiei crește nivelul de bunăstare la nivelul familiei și scade cheltuielile de asistare financiară (prin ajutoare sociale, de șomaj etc.).

Impactul măsurii

Combaterea sărăciei, scăderea emigrației forței de muncă, creșterea nivelului de trai.

Corina Bistriceanu, sociolog

Teodora Mîndru, sociolog

Bogdan Stanciu, fondator Coaliția pentru Familie